

เครื่องบดยา

พรทิพย์ เนติการ์ตกุล

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เบื้องแรก...ที่สายตาข้าพเจ้าได้พบวัตถุเก่าชิ้นนี้ จินตนาการก็ล่องเรือไปตามที่สายตาจะพาไปสัมผัสกับรอบด้านของวัตถุ ในระหว่างทางคิด ภาพ เรื่องราวและความทรงจำที่เคยสะสมไว้ก็แว่เวียนเข้ามา ร่วมผสมโรง

สิ่งนี้...คนเก่าคนแก่เอาไว้ทำอะไรกันนะ? หน้าตามันคล้ายๆ เครื่องลดหน้าท้องกระชับสัดส่วนที่เคยเห็นในโฆษณาเลยนะนี่

สิ่งนี้... มันคือ “เครื่องบดยาโบราณ”

เครื่องบดยาโบราณ vs เครื่องลดหน้าท้อง

แม้เครื่องบดยาโบราณกับเครื่องลดหน้าท้องจะกำเนิดขึ้นในคนละช่วงเวลา และมีที่มาที่ไปแตกต่างกัน แต่ก็มีส่วนที่พอจะชวนให้นึกถึงเรื่องเดียวกันได้ โดยประการหนึ่ง รูปพรรณสัณฐานของเครื่องมือทั้งสองมีบางส่วนที่คล้ายกัน คือ มีลักษณะเป็นกงล้อ ทรงแบน และมีแท่งจับติดอยู่ทั้งสองข้างของกงล้อด้วย

เครื่องบดยาโบราณ เป็นเครื่องมือทำจากเหล็ก ประกอบด้วยรางเหล็กและลูกกลิ้งกลมขอบคม ลูกกลิ้งจะยึดติดกับคันโยก ผู้บดจะต้องโยกคันโยกเพื่อให้ลูก

ที่มาของภาพ : <http://www.pantipmarket.com/mall/sbuymart/?node=products&id=142373>

กลิ้งหมุนและบดสมุนไพรจนเป็นผง ชาวจีนอาจใช้วิธีเหยียบคันโยก แต่แพทย์ไทยถือว่ายาเป็นของสูงจึงไม่ใช่ทำ เครื่องบดยาบางเครื่องอาจไม่ใช่คันโยก แต่ใช้มือกดทั้ง 2 ข้างกลิ้งล้อเหล็กไปมาที่หลาย ๆ ครั้ง จนได้ยาสมุนไพรที่บดละเอียดจนเป็นผง¹

เครื่องลดหน้าท้อง ที่ผู้อ่านเห็นอยู่คู่กับเครื่องบดยาโบราณนี้ มีชื่อพัฒนาการของเครื่องบดยาในยุคปัจจุบันแต่อย่างใด แต่เป็นนวัตกรรมสำหรับการออกกำลังกาย โดยเฉพาะผู้ที่ปรารถนาจะลดขนาดก้อนไขมันบริเวณหน้าท้องและเสริมกล้ามเนื้อให้แข็งแรง

เครื่องออกกำลังกายที่มีรูปร่างแบบนี้มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Roller Slide Ab Slide² ซึ่งถูกอธิบายสรรพคุณว่าใช้งานง่าย ใช้ภายในบ้านหรืออาจจะพกไปใช้นอกบ้านก็ได้ยุ่งยาก ไม่ต้องใช้ไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่เพียงใช้งานวันละ 3-5 นาที ผู้ใช้ก็สามารถมีหน้าท้อง

¹ เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม เข้าถึงโดย <http://work.m-culture.in.th/> เข้าถึงเมื่อ 17 กรกฎาคม 2555

² เข้าถึงโดย <http://www.pantipmarket.com/mall/sbuymart/?node=products&id=142373> เข้าถึงเมื่อ 17 กรกฎาคม 2555

แบนราบได้

ข้าพเจ้ามองว่าทั้ง

เครื่องบดยาและเครื่องลดหน้าท้องสะท้อนถึงความปรารถนาของมนุษย์ที่จะมีสุขภาพร่างกายที่ดี กล่าวคือ เครื่องบดยาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในกรรมวิธีปรุงยาสมุนไพรไทย ผู้ได้รับประโยชน์จากเครื่องมือนี้ก็คือคนป่วยหรือคนเฒ่าคนแก่โบราณที่ต้องรับประทานยา เป้าหมายของการใช้เครื่องบดยาก็เพื่อให้ได้มาซึ่งยารักษาให้ร่างกายหายป่วยและกลับมาแข็งแรง ยาสมุนไพรจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าข้าวที่กินในแต่ละมื้อ ส่วนเครื่องลดหน้าท้องเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่สร้างให้ร่างกายดูสมส่วนและสวยงาม (ตามที่สังคมบอก) ซึ่งรูปร่างที่สวยงามที่สังคมบอกก็น่าจะสำคัญมากกว่า ข้าวที่กินในแต่ละมื้อเสียอีก มิเช่นนั้น คนเราคงไม่ใช่เครื่องลดหน้าท้องมาช่วยกำจัดไขมันส่วนเกินที่พอกพูนมาจากข้าวที่เรากินเข้าไป

อย่างไรก็ดี แม้ว่าคนเราต้องการสร้างสถานะทางสุขภาพร่างกายของตนเองให้ดี (ดังเดิม) ด้วยการมีวัตถุเหล่านี้ไว้ในครอบครอง อาจจะต้องเดินทางจากคนละที่คนละทาง เพราะปัจจุบันเครื่องบดยาโบราณถูกนำไปจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน/พิพิธภัณฑ์

ท้องถิ่นหลายแห่งในหลายภาคของประเทศ ในขณะเดียวกัน

เครื่องลดหน้าท้องก็ถูกนำไปจัดวางและใส่แดงสรรพคุณของมันตามห้างสรรพสินค้าชั้นนำทั่วไป

เครื่องบดยา “โบราณ” ที่ครั้งหนึ่ง...เคยเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรุงยาสมุนไพรไทย ตอนนี้หาดูได้ยากแล้ว เพราะวงวิชาการแพทย์และสาธารณสุขในปัจจุบันที่แม้จะอยู่ท่ามกลางกระแสความนิยมการแพทย์ทางเลือก ก็มีได้มุ่งเน้นการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยเป็นหลักแต่อย่างใด หากแต่ยังเน้นการรักษาสุขภาพด้วยความรู้การแพทย์สมัยใหม่ บทบาทของเครื่องบดยาโบราณจึงอาจเป็นเพียงวัตถุที่ถูกจัดวางอย่างนิ่งเฉยเพื่อแสดงให้เห็นมรดกทางปัญญาแก่คนรุ่นหลังอย่างเรา หากแต่ไร้บทบาทและพื้นที่ในการแสดงการ “บด”

มีพักต้องกล่าวถึงบางสิ่งที่ถูกโยงกับเครื่องบดยา...

หมอสุมไพร กับ ความรู้เรื่องยาไทย... ก็อาจจะต้องสลายบทบาทของตัวเองลงไปด้วยเหมือนกัน